

καὶ τὴν διάθεσιν παρέχειν, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οἱ ὑπο-
ταταγμένοι ἄδολα (al. ἀρίθλια) τοῖς ἐπισκόποις τὰ τῆς
ὑπηρεσίας ἐκτελεῖν ὀφείλουσιν.

ιδ'. Ὁσίου ἐπίσκοπος εἶπε· Καὶ τοῦτο δὲ πάντες ὀρίστω-
μεν, ἵνα εἴ τις ἐπίσκοπος ἐξ ἐτέρας παροικίας βουλῆθῃ
ἄλλοτρου ὑπηρετεῖν, χωρὶς τῆς συγκραθέσεως τοῦ ἰδίου
ἐπισκόπου, εἰς τινὰ βαθμὸν καταστῆσαι, ἄκυρος καὶ ἀθέ-
βαιος ἢ κατάστασις ἢ τοιαύτη νομίζοιτο. εἴ τινες δ' αὖ
τοῦτο ἑαυτοῖς ἐπιτρέψωσιν, παρὰ τῶν ἀδελφῶν καὶ συν-
ἐπισκόπων ἡμῶν καὶ ὑπομνησθεσθαι καὶ διορθοῦσθαι
ὀφείλουσιν, ἀπαντες εἰρήκασι· Καὶ οὗτος ὁ ὅρος στήτω
(al. στηκέτω) ἀσάλευτος.

ιε'. Ὁσίου ἐπίσκοπος εἶπε· Τῆς ἐμῆς μετριότητος ἢ
ἀπόφασίς ἐστὶ αὕτη· ἐπειδὴ ἡσυχία καὶ ὑπομονητικαὶ
ὀφειλομεν εἶναι, καὶ διαρκῆ τὸν πρὸς πάντας ἔχειν οἶκτον,
ἅπαξ τοὺς εἰς κλήρον ἐκκλησιαστικὸν προαχθέντας ὑπό
τινων ἀδελφῶν ἡμῶν, ἐὰν μὴ βούλωντο ἐπανέρχεσθαι εἰς
ἀς κατωνομάσθησαν ἐκκλησίας, τοῦ λοιποῦ μὴ ὑποδέ-
χεσθαι. Εὐτυχικῶν δὲ μήτε ἐπισκόπου ἑαυτῶ διεκδικεῖν
ὄνομα, ἀλλ' οὐδὲ Νουσαίου ὡς ἐπίσκοπον νομίζεσθαι. εἰ
δὲ λαϊκῆν κοινωνίαν ἀπαιτοῖεν, μὴ χρῆναι αὐτοῖς ἀρνείσ-
θαι, πάντες εἴπον· Ἀρέσει.

OSII CONCILIUM CORDUBENSE.

(Conc. I. II, col. 91.)

Διόπερ Κουρδοῦβης ἐπίσκοπος ὁ πανόσιος σύνοδον
θεῖαν καὶ ἱερὰν ἐπισκόπων ἐν τῇ οἰκείᾳ πόλει προσκαλε-
σάμενος, τὸ θεουργὴν ἐτρένωσε μάθημα· κατακρίνας οὓς
ἢ Σαρδικῆ ἀπεικλήρωσε σύνοδος· καὶ οὓς πάλιν ἐδικαίωσε
προσδεξάμενος.

CORDUBENSIS EPISCOPI EPISTOLA AD CONSTANTIUM AUGUSTUM.

Apud Athanasium in hist. Arian. ad Monach. § XLIV. Opp. tom. I, part. I, pag. 570, edit. BB. Paris. 1698.)
(Call. I. V, p. 81.)

Ὁσίου Κωνσταντίνου βασιλεῖ ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Ἐγὼ μὲν ὠμολόγησα καὶ τὸ πρῶτον, ὅτε διωγμὸς γέ-
γονεν ἐπὶ τῷ πάππῳ σου Μαξιμιανῶ· εἰ δὲ καὶ σὺ με
διώκεις, ἔτοιμος καὶ νῦν πᾶν ὅτιοῦν ὑμῶν, ἢ ἐκ-
κενοῦν ἀθῶον αἷμα, καὶ προδιδόναι τὴν ἀλήθειαν· σὲ δὲ
οὐκ ἀποδέχομαι τοιαῦτα γράφοντα καὶ ἀπειλοῦντα, παύ-
σαι τοῦ τοιαῦτα γράφειν, καὶ μὴ φρόνει τὰ Ἀρείου, μηδὲ
ἄκουε τῶν ἀνατολικῶν, μηδὲ πίστευε τοῖς περὶ Οὐρσάκιον
καὶ Οὐάλεντα. ἃ γὰρ ἐκείνοι λέγουσιν, οὐ δεῖ Ἀθανάσιον
ρηέγγοντα, ἀλλὰ διὰ τὴν ἰδίαν αἵρεσιν πιστεῦν μοι,
Κωνσταντίνε, πάππος εἰμί σου καθ' ἡλικίαν, ἐγεγόνην
αὐτὸς ἐν τῇ κατὰ (1) Σαρδικῆν συνόδῳ, ὅτε σὺ τε καὶ ὁ
μακαρίτης ἀδελφός σου Κωνσταντίνος, πάντας ἡμᾶς συνή-
γαγε, καὶ δεῖ ἑμαυτοῦ τοὺς ἐχθροὺς Ἀθανασίου προσεκα-
λεσάμεν ἐλθόντας αὐτοὺς εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐν ἣ ὄκουν
ἐγὼ, εἴ τι ἔχουσιν κατ' αὐτοῦ, λέγουσιν· ἐπαγγελάμενος
αὐτοὺς θαρρῆναι, καὶ μὴ ἄλλο τι προσδοκᾶν, ἢ ὄρθον τὸ
κρτῆριον ἐπὶ πᾶσιν ἔσεσθαι. τοῦτο δὲ οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ
καὶ δεύτερον ἐποίησα, προτρέπων, εἰ μὴ θέλωσιν ἐπὶ πά-
σης τῆς συνόδου, κἄν ἐπ' ἐμοῦ μόνου· ἐπαγγελάμενος
πάλιν, ὅτι ἂν μὲν ὑπεύθυνος δεχθῆ, πάντως ἀποβληθή-
σεται καὶ παρ' ἡμῶν· ἂν δὲ ἀναίτιος εὐρεθῆ, καὶ ἐλέγξῃ
συκοφάντας ἡμᾶς, εἰ παραιτεῖσθε τὸν ἄνθρωπον, ἐγὼ μετ'
ἑμαυτοῦ πείθω τὸν Ἀθανάσιον ἐλθεῖν εἰς τὰς Σπανίας, καὶ

(1) Regius codex Σερδικην.

A dem modo et subjecti debent episcopis non frau-
dentum ministerium et obsequium exhibere.

XIV. Osius episcopus dixit: Hoc quoque omnes de-
finiamus, ut si quis episcopus ex alia parochia velit
alienum ministerium sine consensu proprii episcopi in
aliquo gradu constituere, irrita et infirma ejusmodi
constitutio existimetur. Si qui autem hoc sibi ipsis per-
miserint, a fratribus et coepiscopis et admoneri et
corrigi debent. Omnes dixerunt: Hoc quoque decre-
tum stet firmum et immobile.

XV. Osius episcopus dixit: Meæ mediocritatis hæc
est sententia: quia quieti et patientes esse debemus,
et perennem in omnes habere misericordiam, eos
qui semel in clerum ecclesiasticum ab aliquibus fra-
tribus nostris promoti sunt, si nolint redire ad eas,
ad quas nominati sunt, ecclesias, deinceps non ad-
mitti: Eutylianum autem ne episcopi quidem sibi
nomen usurpare; sed neque Musæum ut episcopum
existimari; si autem laicam communionem peve-
riunt, non oportere eis denegari. Omnes dixerunt:
Placet.

Quapropter Cordubæ episcopus sanctissimus
Osius synodum divinam et sanctam episcoporum sua
in civitate convocans, divinitus expositam illustravit
doctrinam, condemnans eosdem quos Sardicensis
abdicaverat synodus, et quos ea absolverat recipiens.

C Osius, Constantio imperatori in Domino, salutem.

Ego jam pridem confessus sum, cum sub avo tuo
Maximiano persecuti grasaretur, quod si tu quicquam
me persequere, etiamnum ad quidvis potius toleran-
dum paratus sum, quam ut innoxium effundam san-
guinem veritatemque prodam: teque eo modo scri-
bentem ac interminantem minime approbo. Desine
itaque talia scribere, ac cum Ario ne sentias, nec
Orientales audias, neu Ursacio et Valenti habeas fi-
dem. Nam quæ effluunt illi, non Athanasii causa,
sed hæresis sur gratia loquuntur. Crede mihi, Con-
stanti, qui per avitatem avus tuus esse possim: Sar-
dicensi interfui synodo, quo tempore tuque ac beate
vir memorie frater tuus Constans, nos omnes con-
vocasti. Ipseque inimicos Athanasii provocavi, cum
in Ecclesiam ubi commorabar ego, advenissent; ut si
quid in Athanasio culpandum haberent, id renuntia-
rent. Fidem dedi securitatemque promisi, ut nihil
nisi rectum in omnibus iudicium exspectarent. Id non
semel tantum, sed et bis præstiti, hortatus, si nolent
coram tota synodo, mihi saltem soli rem deferrent.
Id quoque pollicitus sum: Si reus deprehendatur
homo, a nobis plane abjicietur; sin innoxius, vosque
sycophantas probarit, si nihilominus illum recusa-
veritis, Athanasio persuadebo, ut mecum in Hispa-

nias proficiscatur. Hisque conditionibus citra repugnantiam obtemperabat Athanasius. Illi vero rebus omnino suis diflisi, æque id abnuerunt. Iterumque ubi Athanasius ad tuum exercitum se contulit; cum tu illum litteris tuis accivisti, inimicos ille suos qui tum ibi, Antiochiæ videlicet, versabantur, vel omnes una vel singulos advocari rogavit, ut aut se convincerent, aut convincerentur ipsi; et se vel coram qualem esse dicebant comprobarent, vel absentem non calumniarentur. Verum nec tu hæc dicenti morem gessisti, immo illi abnuerunt. Cur itaque etiamnum obtretractores ejus audis? Cur Ursacium Valentemque toleras, tametsi illi pœnitentiam egerunt, calumniamque suam scripto confessi sunt? Confessi sunt, inquam, non vi coacti, ut obtundunt illi: non urgentibus militibus, non conscio fratre tuo: non talia quippe sub illo, qualia his temporibus, agebantur, absit: sed ultro ipsi Romam profecti, coram episcopo et presbyteris hæc scripsere, cum antea amicam et pacificam epistolam ad Athanasium misissent. Quod si vim sibi illatam obtundunt, quam illicitam agnoscant: sique vim tu non approbes, desine vim inferre, nec litteras, nec comites miseris; sed exsules remitte, ne cum tu vim redarguas, majorem illi vim exercent. Quidnam ejusmodi a Constante actum est? quis episcopus exsulavit? quandouam ille ecclesiasticis judiciis medius interfuit? quis sub illo Palatinus contra quem subscribere coegit, ut Valens cum socio talia effutiat? Desine, quæso te, et memento te mortalem hominem esse: time judicii diem, teque ipse innoxium ad eam diem custodias. Ne te rebus misceas ecclesiasticis: neu nobis his de rebus præcepta mandes; sed a nobis potius hæc ediscas. Tibi Deus imperium tradidit, nobis ecclesiastica concedidit. Ac quemadmodum qui tibi imperium subripit, Deo ordinanti repugnat; ita metue ne si ad te ecclesiastica pertrahas, magni criminis reus fias. *Reddite, scriptum est (1), quæ sunt Cæsaris, Cæsari: et quæ sunt Dei, Deo.* Neque nobis igitur terræ imperare licet, neque tu imperator adolendi habes potestatem. Hæc quod tuam curem salutem, seribo: quod vero res spectat de quibus scripsisti, ecce meam sententiam: Arianus minime adjungor, immo eam hæresim ferio anathemate: nec contra Athanasium seribo, quam nos et romana ecclesia, immo tota synodus insontem declaravit. Nam tu hæc cum respecta haberes, hominem accivisti ac concessisti, ut cum honore in patriam ille et in ecclesiam suam remigraret. Quenam existit tantæ mutationis causa? Iidem enim ipsi sunt ejus inimici qui jam ante fuere: et quæ jam susurrant (non enim ea coram illo proferunt) hæc prius etiam quam Athanasium accires, obloquebantur: hæc cum ad synodum advenissent obmurmurabant: meque, uti supra dixi, probationes postulante, proferre ipsi nequiverunt; nam si habuis-

(1) Hæc epistola recitata, subdit Athanasius: Ταῦτα μὲν ὁ Ἀβραμιαῖος γέρον, ὁ ἀληθῶς Ὁσῖος ἐφρόνησέν τε καὶ ἔγραψεν. Hæc illa fuit Abrahamici senis, vere Osii, id est, Sancti sententia: hæc illius litteræ

A ὁ μὲν Ἀθανάσιος ἐπὶ τούτοις ἐπίβητο, καὶ οὐκ ἀντέλεγεν. ἐκεῖνοι δὲ πρὸς πάντα μὴ θαρρόντες. ἴσως ἀνένευον. ἐγένετο δὲ πάλιν ὁ Ἀθανάσιος εἰς τὸ σὺν στρατόπεδον, ἠνίκα μεταπέμψω γράφας αὐτῶ, καὶ παρόντας ἐν αὐτῇ τῇ Ἀντιοχείᾳ τοὺς ἐχθροὺς κληθῆναι πάντας ἢ ἕκαστον αὐτῶν ἠξίωσεν, ἢ ἢ ἐλέγξωσιν, ἢ ἐλεγχθῶσι, καὶ ἵνα ἢ παρόντα δεῖξωσιν οἷον λέγουσιν, ἢ ἀπόντα μὴ διαβάλλωσι. καὶ οὔτε συ λέγοντος (1) ἠνέσχου, ἀλλὰ κἀκεῖνοι παρητήσαντο. τί τοίνυν ἀκούεις ἐτι τῶν κακολογούντων αὐτόν; πῶς ἀνέχη Οὐάλεντος καὶ Οὐρσακίου, καίτοι μετανοησάντων, καὶ ἐγγράφως αὐτῶν ὁμολογησάντων τὴν συκοφαντίαν; ὁμολόγησαν γὰρ οὐ βίαν παθόντες, ὡς αὐτοὶ προφασίζονται, οὐ στρατιωτῶν ἐπικειμένων, οὐκ εἰδότες τοῦ ἀδελφοῦ σου· οὐκ ἐγίγνωτο γὰρ παρ' αὐτῶ τοιαῦτα, οἷα νῦν γίνεταί, μὴ γένοιτο· ἀλλ' αὐτοὶ θέλοντες ἑαυτοῖς ἀνῆλθον εἰς τὴν Ρώμην. καὶ τοῦ ἐπισκόπου καὶ τῶν πρεσβυτέρων παρόντων ἔγραψαν, γράψαντες (-) πρότερον καὶ Ἀθανασίῳ φιλικὴν καὶ εἰρηκτικὴν ἐπιστολήν. εἰ δὲ βίαν προφασίζονται, καὶ τοῦτο γνώσκουσι κακόν, οὐκ ἀποδέχθη δὲ οὐδὲ σὺ· παῦσαι τοῦ βιάζεσθαι, καὶ μὴτε γράφε, μὴτε πέμπε (3) κόμητας· ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐξορισθέντας ἀπόλυσον, ἵνα μὴ βίαν αἰτιωμένου σου, μείζονας βίας ἐκεῖνοι ποιῶσι· τί γὰρ τοιοῦτον γέγονε παρὰ Κωνσταντῶς; τίς ἐπίσκοπος ἐξορίσθη; πότε κρίσεως ἐκκλησιαστικῆς μέσος γέγονε; ποῖος αὐτοῦ Παλατίνος ἠνάγκασε κατὰ τίνος ὑπογράψαι. ἵνα οἱ περὶ Οὐάλεντα τοιαῦτα λέγωσι; παῦσαι, παρακαλῶ, καὶ μνήσθητι, ὅτι θνητὸς ἄνθρωπος τυγχάνεις. φοβήθητι τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, φύλαξον σεαυτὸν εἰς ἐκείνην καθαρὸν, μὴ τίθει σεαυτὸν εἰς τὰ ἐκκλησιαστικά, μηδὲ σὺ περὶ τούτων ἡμῖν παρακελεύου· ἀλλὰ μᾶλλον παρ' ἡμῶν σὺ μάνθανε ταῦτα, σοὶ βουλεύειαν ὁ Θεὸς ἐνεχείρισεν, ἡμῖν τὰ τῆς ἐκκλησίας ἐπίστευσε, καὶ ὡς περὶ ὁ τὴν σὴν ἀρχὴν ὑποκλίπτων ἀντιλέγει τῶ διαταξαμένῳ· οὕτω φοβήθητι μὴ καὶ σὺ τὰ τῆς ἐκκλησίας εἰς ἑαυτὸν ἔλκων, ὑπεύθυνος ἐγλήματι μεγάλῳ γίνῃ· Ἀπόδοτε, γέγραπται, τὰ Καίσαρος, Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ, τῷ Θεῷ, οὔτε τοίνυν ἡμῖν ἀρχεῖν ἐπὶ τῆς γῆς ἐξίστιν, οὔτε σὺ τοῦ θυμιᾶν ἐξουσίαν ἔχεις, βασιλεῦ. ταῦτα μὲν οὖν (4) κηδόμενος τῆς σῆς σωτηρίας γράφω· περὶ δὲ ὧν ἐπίστευλας, ταύτης εἰμὶ τῆς γνώμης· ἐγὼ οὔτε Ἀρειανοὺς συγκατατίθεμαι, ἀλλὰ καὶ τὴν αἵρεσιν αὐτῶν ἀναθεματίζω· οὔτε κατὰ Ἀθανασίου γράφω, ὃν ἡμεῖς τε καὶ ἡ Ῥωμαίων ἐκκλησία. καὶ πάντα ἡ σύνοδος ἐκαθάρισε, καὶ γὰρ ταῦτα καὶ σὺ συνορῶν μετεπέμψω τὸν ἄνθρωπον, καὶ συνεχώρησας αὐτῶ μετὰ τιμῆς εἰς τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐκκλησίαν (5) ἐπανελθεῖν. τίς τοίνυν γέγονε πρόφασις τῆς τοσαύτης μεταβολῆς; οἱ αὐτοὶ γὰρ ἐχθροὶ οἱ καὶ πρότερον ὄντες καὶ νῦν εἰσιν αὐτοῦ, καὶ ὁ νῦν ψιθυρίζουσιν· οὐ γὰρ παρόντος αὐτοῦ φθέγγονται· ταῦτα, καὶ πρὶν (6) μεταπέμψῃ τὸν Ἀθανάσιον, κατελάλουν, ταῦτα καὶ εἰθόντες εἰς τὴν σύνοδον διεθρύλλουν, καὶ ἀπαιτούμενοι παρ' ἐμοῦ, καθὰ προεῖπον, τὰς ἀποδείξεις οὐκ ἴσχυσαν παρασχεῖν· εἰ γὰρ εἶχον, οὐκ ἂν

(1) Ita Reg. et sic legendum. Editi ἠνέσχον.

(2) Sic Reg. Editi, πρότερον.

(3) Reg. κόμητας. de more.

(4) In Reg. οὐν deest.

(5) Reg. ἀπελθεῖν, minus recte.

(6) Ita Reg. Editi vero, πέμψῃ. Mox Reg. διεθρύλλουν, de more cum unico).

ἐφυγον οὕτως αἱ χρῶς. τίς οὖν ἐπεισὶ σε μετὰ τοσοῦτον χρόνον ἐπιλαθῆσθαι τῶν σουτοῦ γραμμάτων καὶ ῥημάτων; ἐπίσχες, καὶ μὴ πείθῃς κακοῖς ἀνθρώποις, ἵνα μὴ διὰ τὸ πρὸς ἀλλήλους καθῆκον, σουτὸν ὑπεύθυνον ποιήσης, ὧδε γὰρ τούτοις (1) καθηκετεύεις, ἐν δὲ τῇ κρίσει μόνος μέλλεις ἀπολογεῖσθαι. οὗτοι τὸν ἴδιον ἐχθρὸν, διὰ σοῦ θέλουσιν ἀδικεῖν, καὶ βούλονται σε διάκονον τῆς ἑαυτῶν πονηρίας γενέσθαι, ἵνα διὰ σοῦ καὶ τὴν μυσαρὰν αἵρεσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐπισπείρωσιν. οὐκ ἔστι δὲ φρόνιμον δι' ἄλλων ἠδονὴν ἑαυτὸν εἰς προὔπτον κίνδυνον ἐμβάλλειν. παῦσαι, παρακαλῶ, καὶ πείσθητί μοι, Κωνσταντίε· ταῦτα γὰρ πρέπει ἐμὲ γράφειν, καὶ σὲ τούτων μὴ καταφρονεῖν.

(1) Sic editi. Reg. καθηκεύεις. Alias idem Reg. καθηκούειν. In editis vero καθηκετεύειν, vulgo scribitur.

sent, non ita turpiter aufugissent. Quis te induxit, ut post tantum temporis, litterarum juxta ac verborum tuorum obliviscerere? Cohibe te, quaeso, et ne improbis hominibus morem geras, ut ne mutui commodi causa te ipse reum constituas. Quod enim jam illis indulges, de hoc in die judicii solus rationem es redditurus. Adversarium illi suum auspiciis tuis lædere optant, teque volunt esse malitiæ suæ ministrum, ut tua ope execrandam hæresim in Ecclesia disseminent. Non est prudentis, ob aliorum libidinem sese in manifestum conjicere periculum. Desine, quaeso te, et mihi obtempera, Constanti. Hæc enim et me decet scribere, et te non vilipendere.

ANNO DOMINI CCCLIII-CCCLXIII.

LIBERIUS PAPA.

PROLEGOMENA.

§ I. — NOTITIA HISTORICA.

(Ex libro pontificali.)

Liberius natione Romanus, ex patre Augusto, sedit annis sex, mensibus tribus, diebus quatuor. Fuit auctor NOTÆ SEVERINI BINI.

Liberius. Post interregnum 25 dierum, anno Christi nati 352, Constantii Imperatoris 16, pontificatum ecclesie invitatus accepit sanctæ memoriæ Liberius, teste Ambrosio, pontifex beatissimus: cujus præter multas epistolas reperiuntur acta de curatione et lepra Constantini imperatoris conscripta: apud Ambros. lib. iii de Virg. extat ejusdem integer quidam sermo, quem habuit in consecratione sororis. Tantis Athanasii defensor et Arianorum hostis fuit, ut Constantius imperator per victoriam Magnentii elatus, publico edicto sub pœna exilii mandaverit, ne quisquam deinceps Athanasium defenderet, Arianosque a communione ecclesie excluderet. Injusto imperatoris edicto cum pontifex furtim Roma Mediolanum adductus obtemperare nollet, post multos alios ex Mediolanensi conciliabulo relegatos, in Thraciam deportatur. Postquam biennio exulasset, ad subscribendum Sirmiensi confessioni primæ, ad condemnandum innocentem Athanasium, et denique ad communicandum cum Arianis vi metuque tormentorum, tædio exilii et calamitatum, denique spe recuperandæ pristinae sedis atque dignitatis inductus, infelix infeliciter labitur, sibi que vitæ ac morum turpissimam maculam inurit. Relaxatum ab exilio Valens et Ursacius auctoritate imperatoris quidem in urbem introduxerunt, Felicemque sede pontificia amoverunt: sed ne pontifex de fide suspectus cathedram Petri coinquinaret, singulari Dei providentia accidit, ut dum verus pontifex catholicus cum Arianis communicando laboretur, et pontificatu excideret, Felix exultante Liberio schismaticus et Arianorum communione pollutus, compaginem illam abrumperet, Constantium, Valentem, Ursacium, omnesque Arianos tanquam hæreticos excommunicaret, justoque Dei judicio verus pontifex esse inciperet. A cujus communione catholici, post Liberium ab exilio restitutum, ne quidem per vim et martyrium dimoveri, eumque Liberio Arianæ communionis labe et macula coinquinato, quamdiu Felix in vivis erat, conjungi potuerunt. Cum autem post martyrium Felicis, majore Dei beneficio, Liberius vicissim Arianorum com-

munionem præcidisset, Ariminensis conciliabuli formulam reprohasset, fideique vexillum vicissim erexisset, non modo a clero Romano præsul et pontifex legitimus haberi cœpit, verum etiam turpissimam illam maculam vitæ ac morum, ante contractam, omnino eluit, et tandem anno Domini 367, sanctissime ex hac vita discessit. Unde est, quod S. Ambrosius, Epiphanius et Basilius, beatissimum virum piscium appellent, quodque eundem Siricius pontifex, epistola ad Hymerium, venerandæ memoriæ prædecessorem suum nominet. Liberium, quod calumniatur hæretici, Arianæ hæresi infectum fuisse, falsum est, siquidem nihil orthodoxæ fidei contrarium scripserit aut docuerit. Cum Arianis communicantem, Athanasium injuste condemnantem, fideique formulæ, nomine *consubstantialis* cœrenti, quantumvis catholica esset, subscribentem peccasse, suspicionem hæreseos justam in foro exteriori incurrisse, justaque de causa a catholicis vitatum fuisse, libenter concedimus. Vide Baron. ann. 355, num. 53 et seqq., et 357, num. 46 et seqq. Bellarm. de Rom. pont. lib. iv, c. 9.

Sub hujus pontificatu exortæ fuerunt hæreses Anomianorum, qui Filium Dei Patri dissimilem esse docebant: Macedonianorum, Spiritus sancti divinitatem negantium: Massalianorum, qui ex monachis exorti, cæteris omnibus neglectis, soli orationi semper vacandum esse docebant. Lucifer Calaritanus episcopus, legationibus pontificiis aliquoties functus, decretum Alexandrinæ synodi de lapsis episcopis recipiendis improbens, factus est (proh dolor) schismaticus. Donatistæ per edictum Juliani ab exilio reversi, funestissimas illas, quas enarrat Optatus, lib. ii, altarium demolitiones, calicum contractiones et direptiones, clericorum et laicorum plurimorum trucidationes, virginum et matronarum raptationes, horrendas denique sacramentorum omnium violationes patravit. E quibus illud memorabile, quod sacra eucharistia canibus projecta, iidem canes accensi rabie, ipsos dominos suos, quasi latrones sancti corporis reos, tamquam ignotos et inimicos, dentibus suis lanave-